

Nima uchun sutemizuvchilarga bunday nom berilgan?

1. Sutemizuvchilar

Sutemizuvchilar – bolalarini sut bilan boqadigan hayvonlar. Ularni Yer sharining istalgan burchagida uchratish mumkin. Hozirgi vaqtda olimlarga sutemizuvchilarning 6 mingdan ortiq turi ma'lum. Bulardan kiyik, ayiq, sher, sichqon, maymun va boshqa hayvonlar – quruqlikdagi, kit, delfin, kosatkalar esa suvda yashovchi sutemizuvchilar hisoblanadi. Biz – odamlar ham sutemizuvchilarga kiramiz.

Barcha sutemizuvchilar issiq qonli jonzorlar hisoblanadi. Ularning ko'pchiligi issiq haroratni saqlashga imkon beradigan jun bilan qoplangan.

Sovuq iqlimda yashovchi sutemizuvchilarning juni uzun va qalin. Issiq janubiy o'lkalarda yashovchi hayvonlar terisi qisqa va siyrak jun bilan qoplangan. Kitlar va delfinlar terisi junsiz, silliq. Barcha sutemizuvchilar murakkab va rivojlangan miyaga ega.

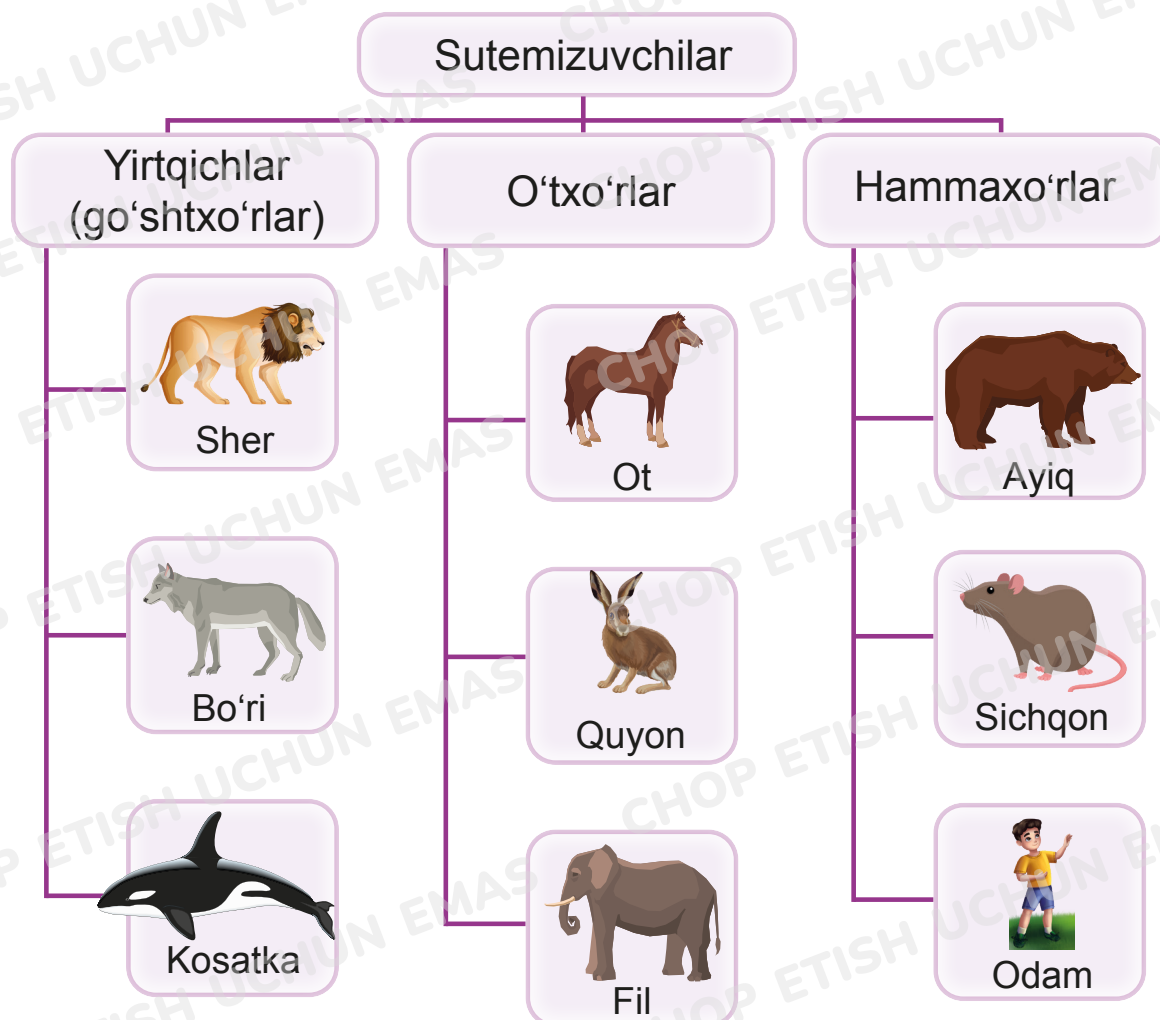
Nima uchun kitlar va delfinlarning juni yo'q?

1-topshiriq.

Sutemizuvchilarning asosiy xususiyatlarini daftaringizga belgilang.

2. Yirtqichlar, o'txo'rlar va o'simlik hamda hayvonlar bilan oziqlanadiganlar (hammaxo'rlar)

Nima uchun ushbu guruhdagi hayvonlar shunday nom bilan ataladi?

2-topshiriq.

Ot, it, maymun, quyvon, sichqon, delfin nima yeyishini ayting. Ular qaysi hayvonlar guruhiga kirishini izohlang.

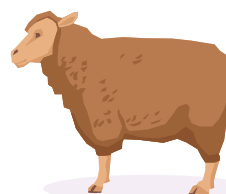
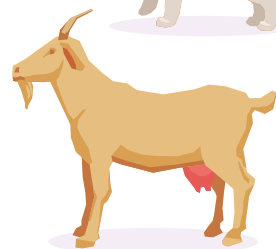
Bilasizmi?

Aksariyat yirtqichlarning ko'zlari oldinda joylashgan bo'lib, bu ularga o'ljasigacha qancha masofa borligini aniq baholashga yordam beradi. O'txo'rlarning, aksincha, ko'zlari boshining ikki yon tomonida joylashgan. Bunday tarzda ko'rish ularga atrofda nimalar sodir bo'layotganini va yaqinlashayotgan dushmani payqash imkonini beradi.

3. Yovvoyi va uy hayvonlari

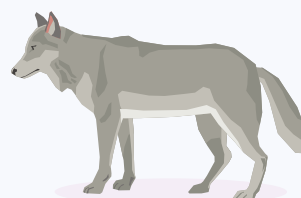
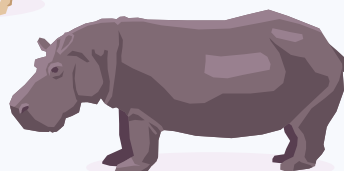
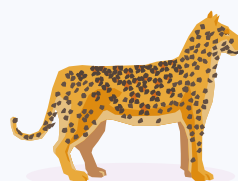
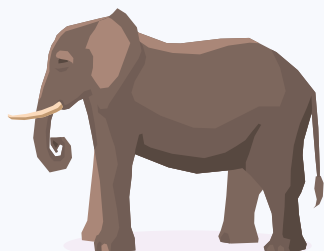
Qadim zamonlardanoq odamlar yovvoyi hayvonlarni qo'lga o'rgatishni boshlaganlar. It qo'lga o'rgatilgan birinchi hayvon bo'lgan. Yovvoyi itlarni odamlarning yashash joylarida to'planib qolgan hayvon qoldiqlari jalb qilgan. Vaqt o'tishi bilan itlar odamlarning yashash joylarini o'zining hududi deb hisoblaydigan bo'ldi va u yerdan boshqa yirtqichlarni hayday boshladi. Shunday qilib, it asta-sekin insonning himoyachisi va qo'riqchisiga aylangan.

Keyinchalik odamlar echki va qo'yni, so'ng sigir va otni qo'lga o'rgatganlar. Avvaliga ular bu hayvonlarni ovlashgan. Yangi ovga kuch sarflamaslik uchun tutilgan ortiqcha hayvonlarni atrofi o'ralgan joyga – qo'raga qamashgan. Shunday qilib, hayvonlar asta-sekin odamlarga o'rgangan. Odamlar ham bu hayvonlarga g'amxo'rlik qila boshlagan. Hozirgi kunda hayvonlar nafaqat go'shti va terisi uchun, balki jun va sut olish uchun ham maxsus joylarda boqiladi.

3-topshiriq.

Sigir, qo'y va mushukdan qanday foyda ko'rish mumkin?

Qo'shimcha manbalardagi ma'lumotlardan foydalanib, ushbu hayvonlardan qaysi birini hech qachon xonakilashtirib bo'lmaganini aniqlang.

4. Sutemizuvchilar haqida qiziqarli dalillar

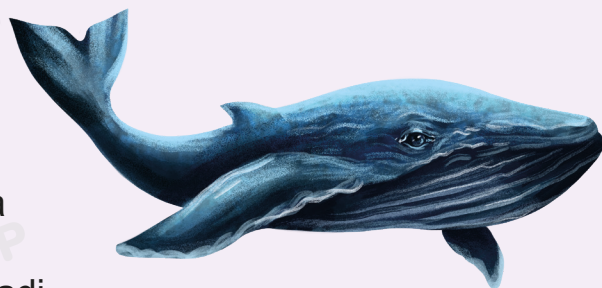
Aksariyat sutemizuvchilarning bolalari tirik, ya'ni yashab ketishga qodir holda tug'iladi. Ammo ayrim sutemizuvchilar, masalan, **o'rdakburun** boshqacha bolalaydi. O'rdakburun qushlar yoki sudralib yuruvchilar kabi tuxum qo'yadi. Uning tumshug'i o'rdaknikiga o'xshasa-da, ammo qattiq emas, yumshoq teri bilan qoplangan.

Tanasi sudralib yuruvchilar kabi tangalar bilan qoplangan yagona sutemizuvchi – **pangolin** degan jonivor. Pangolin xavf tug'ilganida, kulcha shaklida o'ralib oladi. Unga faqat yirik yirtqichlarning kuchi yetadi.

Yer yuzidagi eng katta sutemizuvchi **ko'k kit** hisoblanadi. U okeanda yashaydi. Uning uzunligi 33 metrga, yangi tug'ilgan bolasining uzunligi esa 8 metrga yetadi. Ko'k kit eng katta hayvon bo'lishiga qaramay, faqat planktonlar, ya'ni mayda qisqichbaqalar va baliqchalar bilan oziqlanadi.

4-topshiriq.

Daftarda tasvirlangan hayvonlarning nomini eslang. Ulardan qaysilari sutemizuvchi emas?

O'zingiz yoqtiradigan sutemizuvchi haqida ma'lumot to'plang. Bu hayvon haqida qanday qiziq yangilik aytib bera olasiz?